

ENERGIFRÅGAN – EN POLITISERAD KONFLIKTLINJE I FOLKOPINIONEN?

PER HEDBERG

Sammanfattning

Energikommissionen tillsattes av regeringen 2015 i syfte att finna breda politiska lösningar för Sveriges framtida energiförsörjning. Kommissionens syfte lyckades då en blocköverskridande överenskommelse kom till stånd, men misslyckades också eftersom tre partier reserverade sig. Frågan i detta kapitel är hur starkt energifrågan är politiserad i de breda folklagren. De övergripande resultaten från SOM-undersökningarna 1999–2016 visar att energifrågan endast är mycket svagt politiserad, både vad gäller kopplingen till ideologisk positionering och partipreferens. Undantag finns dock. Personer som placerar sig till höger på vänster-högerdimensionen är mer positiva till att satsa på kärnkraft jämfört med personer som placerar sig till vänster samtidigt som personer som placerar sig till vänster är mer positiva till att satsa på vindkraft jämfört med personer som placerar sig till höger. När det gäller kopplingen till partisympati utgörs ytterpolerna av sympatisörer till Sverigedemokraterna vilka är mest positiva till kärnkraft och mest negativa till vindkraft, och sympatisörer till Miljöpartiet vilka är mest positiva till vindkraft och mest negativa till kärnkraft.

För att lägga grunden till en trygg, marknadskraftig och klimatanpassad energiförsörjning i framtiden tillsatte regeringen en kommission våren 2015 – *Energikommissionen*. Syftet var att skapa breda politiska lösningar när det gällde den framtida svenska energiförsörjningen, med betoning på elförsörjningen. Energikommissionens sammansättning bestod av representanter för samtliga riksdagspartier. Inför starten betonade den socialdemokratiska energiministern Ibrahim Baylan betydelsen av blocköverskridande överenskommelser (Regeringen 2015). I en ramöverenskommelse i juni 2016 och i slutbetänkandet 2017 presenteras en blocköverskridande överenskommelse mellan fem riksdagspartier – Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna:

Överenskommelsen utgör en gemensam färdplan för en kontrollerad övergång till ett helt förnybart elsystem, med mål om 100 procent förnybar elproduktion år 2040. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Ramöverenskommelsen har legat till grund för de förslag och bedömningar som lämnas i detta betänkande.

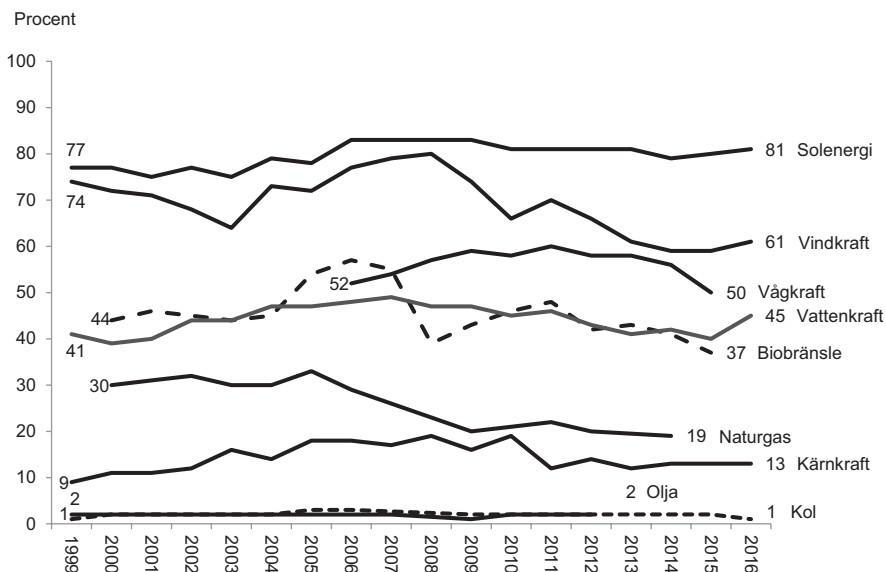
Miljömålsberedningens förslag om netto nollutsläpp av växthusgaser till atmosfären år 2045 understryker att omställningen av energisystemet kan behöva ske ännu snabbare än vad som tidigare har förutsetts (SOU 2017:2, s. 13).

Tre partier valde och stå utanför uppgörelsen: Vänsterpartiet, Liberalerna och Sverigedemokraterna. Både Liberalerna och Sverigedemokraterna ville istället för skrivningen om 100 procent *förnybar* elproduktion 2040 ha en skrivning om 100 procent *fossilfri* elproduktion 2040. Båda partierna ser kärnkraften som en viktig energikälla i framtiden. Även Vänsterpartiets skäl till att stå utanför överenskommelsen handlade om kärnkraften. Men för dem handlade det om att avveckla den så snabbt som möjligt, inte att möjliggöra den som ett energislag i framtida svensk energiförsörjning (SOU 2017:2. Reservationer). När det gällde ambitionerna om att nollställa energifrågan som en politisk stridsfråga i Sverige kan man säga att Energikommissionens arbete var lyckat. En bred blocköverskridande överenskommelse roddes i land. Men man kan också hävda att arbetet misslyckades, då tre partier ej kunde acceptera överenskommelsen.¹

Frågan som väcks i detta kapitel är hur politiseringsgraden av energifrågan ser ut på väljarnivå sedan 1999. Hur stark är kopplingen mellan partisympati respektive subjektiv vänster-högerplacering och frågor om hur mycket vi skall satsa på olika energikällor i Sverige? Struktureras dessa frågor lika väl – som många andra sakfrågor i politiken – efter det parti väljarna tycker bäst om och efter hur väljarna placerar sig på den ideologiska vänster-högerekalan? Är energifrågan överhuvudtaget politiserad på väljarnivå? Och hur starka är i så fall sambanden och hur ser åsiktsmönstren ut när det gäller hur svenska folket bedömer hur mycket vi skall satsa på olika energikällor som solenergi, vindkraft, vattenkraft, vågkraft, kärnkraft, biobränslen, naturgas, kol och olja. Det är frågor som kortfattat skall behandlas i detta kapitel.

Vilka energikällor ska vi satsa på?

Men vi börjar med att beskriva hur folkviljan har sett ut sedan 1999 när det gäller frågan om vilka energislag vi skall satsa mer respektive mindre på i framtiden. I sjutton år har forskningsprojektet *Energiopinionen i Sverige* kartlagt opinionsläget för de populäraste och impopuläraste energislagen i Sverige.² Under varje år har vi inom ramen för de nationella SOM-undersökningarna ställt en fråga om huruvida vi skall satsa mer, satsa som idag, satsa mindre än idag eller avstå från olika energislag. I figur 1 redovisas andelen som vill *satsa mer* på de olika energikällor vi frågat om sedan 1999.³

Figur 1 Andel som vill satsa mer på olika energikällor 1999–2016 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur mycket bör vi i Sverige satsa på nedanstående energikällor under de närmaste 5–10 åren?* Svarsalternativen är *satsa mer än idag, satsa som idag, satsa mindre än idag, avstå från energikällan och ingen uppfattning*. För ytterligare detaljer se Hedberg och Holmberg 2017.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1999–2016.

Det är framförallt två energikällor som svenska folket vill satsa mer på – solenergi och vindkraft. I senaste mättilfället 2016 ville 8 av 10 satsa mer på solenergi och 6 av 10 ville satsa mer på vindkraft. När det gäller solenergi har stödet varit förhållandevis stabilt genom åren. Men stödet för att satsa mer på vindkraft har vikit sedan toppåren 2007/2008.⁴ Samtidigt som antalet vindkraftverk har tredubblats, har stödet för ytterligare vindkraft minskat med cirka 20 procentenheter. Nedgången i opinionen skulle kunna tolkas i form av mättnad eller termostateffekt (Bendz 2014, Andersson och Oscarsson 2014, Soroka och Wlezien 2010).⁵ Vid en viss tidpunkt når utbyggnaden en nivå som uppfattas som tillräcklig. Därmed inte sagt att svenska folket blivit mer negativt inställda till vindkraft. I 2016 års SOM-undersökning visar resultatet från en attitydfråga att 80 är procent positivt inställda till vindkraften som energikälla, 8 procent är negativa, 7 procent varken positiva eller negativa medan 6 procent svarar att de inte har någon uppfattning.⁶ I ett popularitetsmässigt mellanskikt återfinns 2016 vågkraft, vattenkraft och biobränsle, medan andelen som vill satsa mer på kärnkraft utgör 13 procent av befolkningen.⁷ Det finns två energikällor som svenska folket är eniga om att vi inte skall satsa mer på i framtiden – kol och olja. Vid samtliga mättilfällen sedan

1999 är det endast någon eller några enstaka procent som anser att vi skall satsa mer på någon av dessa två energikällor. När det gäller kol finner vi den största opinionsförskjutningen bland de energislag vi frågar om. Mellan åren 1999 och 2005 är det mellan 33 och 38 procent som *helt vill avstå* från energikällan. Motsvarande siffra för 2016 är 69 procent, en ökning med 36 procentenheter sedan den lägsta noteringen 2002.

Energifrågan och ideologi

Energifrågan är idag *inte* en politisk sakfråga som står högt på väljarnas agenda. I SOM-undersökningen 2016 är det endast 0,4 procent som nämner energifrågan på en helt öppen fråga om vilka frågor eller samhällsproblem som är viktigast i Sverige idag. Det är helt andra frågor som toppar agenda, som invandring och flyktingfrågor (45 procent), skola och utbildning (34 procent) och sjukvård (28 procent).⁸ Bland de nitton personer som nämner energifrågor som en viktig fråga nämner tre personer förnyelsebara energikällor, två personer kärnkraft medan ingen nämner vindkraft. I folkopinionen är energifrågan en sakfråga i dvala. Men så har det inte alltid varit. Kärnkraftsfrågan politiserades i början av 1970-talet och blev en viktig valfråga 1976 och 1979, och därefter föremål för en folkomröstning 1980 (Holmberg och Asp 1984).⁹ Även om vindkraften inte varit en stridsfråga på nationell nivå har den väckt politiskt engagemang på lokal nivå. Kommunala vindkraftsetableringar har hittills avgjorts i två lokala folkomröstningar i Skurup 2002 och i Sorsele 2016. Vid båda tillfällena vann nej-sidan knappt (Hedberg 2016).

Vi vet att svenska väljares egna positionering på den ideologiska vänster-höger-skalan starkt samvarierar med deras val av parti. I riksdagsvalen sedan 1973 har korrelationen (η) mellan ideologisk vänster-högerplacering och partival legat mellan .71 och .77. Korrelationen vid det senaste riksdagsvalet 2014 är .74 (Oscarsson och Holmberg, 2016). Vi vet också att åsiktsbildningen i många politiska sakfrågor ofta följer väljarnas ideologiska övertygelse på vänster-högerdimensionen. Exempel på sådana traditionella vänster-högerfrågor handlar om offentligt vs privat, skatter och sociala bidrag. Väljare som ideologiskt står till höger anser i högre utsträckning än väljare som placerar sig till vänster att statlig verksamhet skall privatiseras, att den offentliga sektorn skall minskas, att skatterna inte skall höjas och att sociala bidrag skall minskas. Och åsiktsskillnaderna i de traditionella vänster-högerfrågorna visar på tydliga skillnader i partival. Väljare som 2014 röstade på Alliansen (C, L, M, KD) är jämfört med väljare som röstade på de Rödgröna (V, S, MP) mer positiva till mer av privatisering, mindre offentlig sektor, sänkta skatter och minskade sociala bidrag (Oscarsson och Holmberg, 2016). När det gäller motsvarande kopplingar mellan människors syn på vilka energislag vi bör satsa på och vänster-högerideologi respektive partisympati ger SOM-undersökningarna oss möjligheten att studera frågeställningen. I tabell 1 redovisas sambandet mellan hur mycket som skall satsas på olika energikällor och subjektiv vänster-högerposition 1999–2016.

Tabell 1 Sambandet mellan åsikt om hur mycket som skall satsas på olika energikällor och subjektiv vänster-högerposition, 1999–2016 (Pearsons r)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kärnkraft	-.31	-.31	-.28	-.27	-.25	-.28	-.29	-.29	-.27	-.28	-.32	-.36	-.36	-.33	-.30	-.37	-.42	-.35
Vindkraft	.17	.20	.10	.17	.13	.16	.14	.12	.08	.12	.11	.13	.11	.17	.18	.15	.22	.14
Vågkraft	--	--	--	--	--	--	--	.04	.03	.05	.05	.10	-.02	.03	.06	.10	.13	--
Olja	.06	-.04	-.07	-.07	-.05	-.05	-.06	-.07	-.04	--	-.07	-.07	--	-.09	--	--	--	--
Solenergi	.09	.15	.04	.09	.07	.05	.09	.10	--	--	.05	.12	--	.08	.12	.10	.16	.06
Naturgas	.00	.02	-.01	-.04	-.03	-.01	-.03	-.02	--	--	-.01	--	.01	-.12	--	-.07	--	--
Biobränslen	.06	.07	.03	.08	.06	.02	.02	.05	.02	-.01	.03	.00	-.01	.00	-.03	.06	.04	--
Kol	.04	.04	.02	.00	.03	-.04	.02	-.03	--	--	-.02	--	.02	--	-.02	--	-.03	-.04
Vattenkraft	.00	-.01	-.04	-.01	-.04	.00	.01	.02	-.02	-.07	-.04	-.02	-.08	.01	-.03	-.01	.03	-.01

Kommentar: Frågan om de olika energikällorna lyder: *Hur mycket bör vi i Sverige satsa på nedanstående energikällor under de närmaste 5–10 åren?* Svarsalternativen är *satsa mer än idag, satsa som idag, satsa mindre än idag, avstå från energikällan* och *ingen uppfattning*. Frågan om subjektiv vänster-högerposition lyder: *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala.* Svarsalternativen *klart till vänster, något till vänster, varken till vänster eller till höger, något till höger* och *klart till höger*. Undersökningsår då frågan ej ställts är markerade "–". Koefficienterna som redovisas i tabellen är korrelationsmått (Pearsons r) som visar sambandet mellan hur mycket som skall satsas på de olika energislagen och självplacering på vänster-högerdimensionen. Måttet kan variera mellan 0 och 1. Ju högre värde desto starkare samband. Vid värde 0 saknar ideologisk vänster-högerplacering betydelse för åsikter om hur mycket som skall satsas på respektive energikälla. Positiva värden anger att det är personer till vänster som är mer angelägna att satsa mer på energikällan jämfört med personer som placerar sig till höger. Negativa värden anger det motsatta förhållandet i sambandet.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1999–2016.

Resultaten visar på svaga samband (Pearsons r) för de allra flesta energislag. Oavsett placering på vänster-högerskalan är svenska folket förhållandevis eniga om hur mycket som skall satsas på solenergi, biobränslen, naturgas, vågkraft, olja och kol. En något starkare koppling, om än fortfarande svag, återfinns när det gäller vindkraft. För vindkraften har korrelationen med vänster-högerideologi varierat mellan .08 som lägst 2008 och .22 som högst 2015. Personer som placerar sig till vänster är mer villiga till att satsa mer på vindkraft jämfört med personer som placerar sig till höger. Bland personer som placerar sig klart till vänster i den senaste mätningen 2016 önskade 70 procent att det satsas mer på vindkraft och 7 procent att det satsades mindre eller att vi helt skall avstå från vindkraft som

energikälla. Motsvarande siffror bland de som placerar sig klart till höger är 54 respektive 18 procent.

Uppfattning om hur mycket vi skall satsa på kärnkraft är det energislag som starkast korrelerar med vänster-högerdimensionen. Sambandet har varierat mellan .25 som lägst 2003 och .42 som högst 2015. I 2016 års undersökning är koefficienten .35. Jämfört med vindkraften är åsiktsmönstret det omvända. Bland personer som placerar sig klart till höger vill 34 procent satsa mer på kärnkraft och 19 procent satsa mindre eller avstå från kärnkraften. Bland personer som placerar sig klart till vänster vill endast 5 procent satsa mer och hela 71 procent satsa mindre eller avstå från energikällan.

När kärnkraftsfrågan politiserades under tidigt 1970-tal var det en fråga som inledningsvis gick på tvärs emot den traditionella vänster-högerdimensionen, både bland partier och bland väljare. Den parlamentariska lösning som uppstod när energifrågorna stod högt på dagordningen resulterade i att frågan om kärnkraftens framtid i Sverige kom att avgöras i en folkomröstning 1980. Den nya dimensionen sågs som en tillväxt-ekologidimension och betraktades ofta som en grön dimension i politiken. Jämfört med idag var då kärnkraftsfrågan endast svagt kopplad till den traditionella vänster-högerdimensionen (Holmberg och Asp 1984, Bennulf 1994, Holmberg 2004). I SOM-undersökningarna har vi inga bra instrument för att mäta åsiktsbildning efter en grön dimension. Vi har dock en fråga om intresse för miljöfrågor som eventuellt kan fungera som en indikator på placering på en grön dimension.¹⁰ Sambandet mellan hur mycket vi skall satsa på kärnkraft och miljöintresse är .19 2016. Alltså ett klart svagare samband jämfört med vänster-högerdimensionen .35.¹¹ Åsiktsmönstret visar att miljöintresserade är *mer negativ* till en satsning på kärnkraft jämfört med dem med litet eller inget intresse alls för miljöfrågor. Bland personer som är mycket intresserade av miljöfrågor vill 12 procent satsa mer på kärnkraft medan 66 procent satsa mindre eller avstå från kärnkraften som energikälla. Motsvarande siffror bland personer som *inte* är intresserade av miljöfrågor är 16 respektive 31 procent.¹²

Energifrågan och partisympati

Vi finner alltså att det på massnivå framförallt är frågan om hur mycket vi skall satsa på kärnkraft som är ideologiskt kopplad till vänster-högerdimensionen, men också i viss grad frågan om hur mycket vi skall satsa på vindkraft. Frågan är nu om motsvarande koppling återfinns till det parti man tycker bäst om. Hur partipolitiserad är energifrågorna i de breda folklagren? Sambandet (eta) mellan hur mycket svenska folket vill satsa på olika energislag och deras partipreferens redovisas i tabell 2.

Tabell 2 Sambandet mellan åsikt om hur mycket som skall satsas på olika energikällor och partisymptati, 1999–2016 (eta)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kärnkraft	.40	.36	.37	.36	.30	.41	.37	.40	.36	.40	.43	.40	.37	.40	.35	.44	.46	.38
Vindkraft	.22	.25	.18	.24	.17	.19	.16	.18	.12	.17	.14	.18	.14	.20	.21	.20	.23	.24
Naturgas	.03	.09	.06	.07	.11	.13	.08	.10	--	--	.12	--	.18	--	.17	.19	--	--
Solenergi	.16	.17	.10	.18	.08	.15	.12	.11	--	--	.07	.15	--	.12	.15	.15	.15	.13
Olja	.14	.10	.09	.10	.09	.11	.16	.09	.18	--	.16	.15	--	.15	--	--	--	--
Vågkraft	--	--	--	--	--	--	--	.10	.13	.12	.10	.15	.13	.13	.16	.16	.15	--
Biobränslen	.15	.14	.10	.10	.11	.11	.09	.09	.09	.09	.10	.11	.09	.12	.10	.09	.09	--
Vattenkraft	.10	.06	.05	.06	.07	.09	.09	.09	.07	.09	.14	.10	.12	.04	.12	.08	.08	.09
Kol	.07	.07	.08	.07	.06	.09	.09	.09	--	--	.14	--	.10	--	.09	--	.07	.06

Kommentar: Frågan om de olika energikällorna lyder: *Hur mycket bör vi i Sverige satsa på nedanstående energikällor under de närmaste 5–10 åren?* Svarsalternativen är *satsa mer än idag, satsa som idag, satsa mindre än idag, avstå från energikällan och ingen uppfattning*. Frågan om partisymptati: *Vilket parti tycker du bäst om idag?* Koefficienterna som redovisas i tabellen är korrelationsmått (eta) som visar sambandet mellan hur mycket som skall satsas på de olika energislagen och partisymptati. Måttet kan variera mellan 0 och 1. Ju högre värde desto starkare samband. Vid värde 0 saknar partisymptati betydelse för åsikter om hur mycket som skall satsas på respektive energikälla. Antal partier i de årliga analyserna har bestämts av vilka partier som utgjort fasta svarsalternativ i frågeformuläret (<http://som.gu.se/undersokningar/den-nationella-som-undersokningen/formular>).

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1999–2016.

Resultaten visar, inte helt överraskande, att de starkaste sambanden till partisymptati återfinns när det gäller satsning på kärnkraft och vindkraft. Korrelationen mellan att satsa mer eller mindre på kärnkraft och partisymptati återfinns under åren 1999–2016 mellan .30 till .46. I den senaste mätningen 2016 är sambandet .38. Jämförelsevis visar resultat från riksdagsvalet 2014 att den sakfråga som då korrelerade starkast med partival var frågan om förslaget att sälja statliga företag och affärsverk till privata köpare .52 (Oscarsson och Holmberg 2016).¹³ Sambandet mellan partisymptati och frågan om vindkraft är svagare. Sedan 1999 har styrkan i sambandet varierat mellan .12 2007 och .25 2000. Korrelationen i den senaste mätningen 2016 är .24. När det gäller frågan om hur mycket vi skall satsa på naturgas har sambandet till partisymptati stärkts något över tid, från .03 till .19. Sambanden för solenergi, vågkraft och olja ligger omkring .15 under hela perioden och motsvarande koefficienter för biobränslen, vattenkraft och kol ligger strax under eller strax över .10.

Resultaten från 2016 års nationella SOM-undersökning visar att de mest positiva till att *satsa mer* på kärnkraft återfinns bland sympatisörer till Sverigedemokraterna med 24 procent, Liberalerna 20 procent, Moderaterna 20 procent och Kristdemokraterna 20 procent. Andelen som vill *satsa mindre eller avstå* från kärnkraften är 28 procent bland sympatisörer till Sverigedemokraterna, 32 procent bland sympatisörer till Liberalerna, 39 procent bland sympatisörer till Moderaterna och 40 procent bland sympatisörer till Kristdemokraterna. Inom dessa grupper finner vi alltså en förhållandevis stark polarisering i frågan, med en viss övervikt för att satsa mindre eller avstå från kärnkraft. Bland sympatisörer till de övriga partierna är stödet för att satsa mer mycket svagt – Feministiskt Initiativ 0 procent, Centerpartiet 3 procent, Miljöpartiet 2 procent, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna båda 8 procent. Stödet för att satsa mindre eller avskaffa kärnkraften som energikälla varierar mer och är bland Feministiskt Initiativs sympatisörer 93 procent, bland Miljöpartiets sympatisörer 84 procent, bland Vänsterpartiets sympatisörer 77 procent, bland sympatisörer till Centerpartiet 64 procent och bland sympatisörer till Socialdemokraterna 53 procent.

Sambandet mellan partisympati och frågan om vindkraft är svagare jämfört med frågan om kärnkraft. Men det finns skillnader i åsiktsmönster mellan sympatisörer till de olika partierna. Resultaten från SOM-undersökningen 2016 visar att stödet för att satsa mer på vindkraft är störst bland Miljöpartiets (86 procent), Vänsterpartiets (79 procent) och Feministiskt Initiativs (73 procent) sympatisörer. Stödet för att satsa mindre eller avstå från vindkraft är störst bland Sverigedemokraternas (22 procent), Liberalernas (17 procent) och Moderaternas (11 procent) sympatisörer.¹⁴

Svag politisering på massnivå

De övergripande resultaten från SOM-undersökningarna 1999–2016 visar att frågan om hur mycket vi skall satsa på olika energislag endast är svagt politiserad på massnivå, och har så varit under hela undersökningsperioden. Både vad gäller kopplingen till ideologisk positionering och partipreferens. Undantag finns dock, och det gäller framförallt kärnkraften och i viss mån vindkraften. Personer som placerar sig till höger på vänster-högerdimensionen och som sympatiserar med framförallt Sverigedemokraterna är mer positiva till att satsa på kärnkraft jämfört med personer som placerar sig till vänster och sympatiserar med framförallt Miljöpartiet. Och personer som placerar sig till vänster och framförallt sympatiserar med Miljöpartiet är mer positiva till att satsa på vindkraft jämfört med personer placerar sig till höger och framförallt sympatiserar med Sverigedemokraterna. Energifrågan är en sakfråga som befinner sig långt ner på svenska folkets agenda över viktiga poliska sakfrågor, och är en fråga som endast är svagt folkligt politiserad. Det är svårt att se att detta är ett förhållande som dramatiskt skulle förändras inom de närmast kommande åren.

Noter

- ¹ I Sifos januarimätning 2017 var väljarstödet för dessa tre partier tillsammans 29,3 procent. Stödet för Sverigedemokraterna var 16,0 procent, för Vänsterpartiet 8,0 procent och för Liberalerna 5,3 procent (Sifo 2017).
- ² Forskningsprojektet *Energiopinionen i Sverige* i SOM-undersökningen är finansierat av Energimyndigheten.
- ³ För ytterligare detaljer se Hedberg och Holmberg 2017.
- ⁴ 2007 fanns 1 013 vindkraftverk i Sverige (Energimyndigheten 2010). Sedan dess har en kraftig utbyggnad skett och antalet installerade vindkraftverk ökat till 3 386 vid utgången av 2016 (Svensk vindenergi 2017).
- ⁵ Andelen som vill satsa mindre än idag eller vill avstå från vindkraften har inte ökat i motsvarande grad som andelen som vill satsa mer har minskat. Mellan åren 2008 till 2016 har andelen som vill satsa mindre eller helt avstå från vindkraft ökat från 3 procent till 11 procent – 8 procentenheter.
- ⁶ Ett exempel på en populär energikälla som redan byggts ut kraftigt i Sverige är vattenkraften. Hela 80 procent av svenska folket är positivt inställd till vattenkraften som energikälla, men andelen som vill satsa mer på den betydligt mindre – 45 procent.
- ⁷ När det gäller kärnkraft, se Sören Holmbergs kapitel ”Representation av folkvilja i kärnkraftsfrågan” i den här boken. För mer detaljer se även Hedberg och Holmberg 2017.
- ⁸ Se inledningskapitlet i denna volym för en mer fullständig redogörelse av svenska folkets dagordning.
- ⁹ I samband med riksdagsvalet 1979 angav 26 procent av väljarna energi och kärnkraft som den viktigaste frågan för deras val av parti (Holmberg 2015).
- ¹⁰ Korrelationen mellan vänster-högerplacering och intresse för miljö är .15 (Pearson r) i SOM-undersökningen 2016. För miljöfrågors koppling till vänster-högerideologi, se även Harring 2014.
- ¹¹ Sambandet mellan miljöintresse och övriga energislag vi frågade om i den senaste mätningen är: solenergi .15, kol .11, vindkraft .07 och vattenkraft .03.
- ¹² Frågan om intresse för miljöfrågor har fyra svarsalternativ: mycket intresserad, ganska intresserad, inte särskilt intresserad och inte alls intresserad. Eftersom det är så få personer som svarar att de inte alls är intresserade har denna kategori slagits samman med dem som svarat inte särskilt intresserad.
- ¹³ Se även Ohlsson, Oscarsson och Solevid 2016 för utveckling av graden av partipolarisering i olika sakfrågor 1986-2015.

¹⁴ Bland sympatisörer till Miljöpartiet vill 86 procent satsa mer och 2 procent satsa mindre eller avstå från vindkraft. Motsvarande siffror bland vänsterpartister är 79 respektive 3 procent, bland sympatisörer till Feministiskt initiativ 73 respektive 6 procent, bland centerpartister 65 respektive 7 procent, bland moderater 61 respektive 12 procent bland socialdemokrater 60 respektive 7 procent, bland liberaler 52 respektive 17 procent, bland kristdemokrater 48 respektive 10 procent och bland sympatisörer till Sverigedemokraterna vill 45 procent satsa mer medan 22 procent vill satsa mindre eller helt avstå från vindkraft som energikälla.

Referenser

- Andersson, Dennis och Henrik Oscarsson (2014). Medelklassuppror i Väst? I Annika Bergström och Jonas Ohlsson (red) *Brytningstider*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bendz, Anna (2014). Att ge feedback på välfärdspolitiken: hur reagerar medborgarna på ökad privatisering. I Annika Bergström och Henrik Oscarsson (red) *Mittfåra & marginal*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bennulf, Martin (1994). *Miljöopinionen i Sverige*. Lund: Dialogos.
- Energimyndigheten (2010). *Vindkraftsstatistik 2009. ES2010:03*. Energimyndigheten.
- Harring, Niklas (2014). Är miljö en fråga om vänster och höger i den svenska opinionen? I Henrik Oscarsson och Annika Bergström (red) *Mittfåra & marginal*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Hedberg, Per (2016). Ett år av stiltje i vindkraftsopinionen. I Jonas Ohlsson, Henrik Ekengren Oscarsson och Maria Solevid (red.) *Ekvilibrium*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Hedberg och Holmberg (2017). Åsikter om energi och kärnkraft. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2017). Representation av folkviljan i kärnkraftsfrågan I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson och Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2015). Avveckla kärnkraften. I Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson och Maria Oskarson (red) *Fragment*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2004). Kärnkraftanhängarna har gått om. I Sören Holmberg och Lennart Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Asp, Kent (1984). *Kampen om kärnkraften*. Stockholm. Publica.

- Ohlsson, Jonas, Oscarsson, Henrik och Maria Solevid (2016). *Ekvilibrium*. I Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson och Maria Solevid (red) *Ekvilibrium*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören (2016). *Svenska väljare*. Stockholm. Wolters Kluwer.
- Regeringen (2015). Pressmeddelande Regeringskansliet. <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/03/energikommissionen-startar/>
- Regeringen (2016). Ramöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/06/overenskommelse-om-den-svenska-energipolitiken/>
- Sifo (2017). Väljarbarometern januari 2017. <https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/vbjan2017.pdf>
- SOU 2017:2. *Kraftsamling för framtidens energi*. Betänkande av Energikommissionen. SOU 2017:2. http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2017/01/SOU-2017_2_webb.pdf
- Svensk vindenergi (2017). *Statistics and forecast Q4 2016*. Svensk Vindenergi – Swedish Energy Association, SWEA.
- Soroka, Stuart N. and Christopher Wlezien (2010). *Degrees of Democracy: Politics, Public Opinion and Policy*. New York: Cambridge University Press.

